

Svojanov 12. 2. 2021

Zpráva o činnosti příspěvkové organizace Hrad Svojanov v roce 2020

Zhodnocení plnění úkolů a činností organizace

Činnost příspěvkové organizace Hrad Svojanov je stanovena zřizovací listinou, která byla aktualizována 1. října 2009. Hlavním účelem činnosti příspěvkové organizace je pečovat o kulturně historické dědictví významné stavební památky ve vlastnictví města Poličky a vytvářet podmínky pro aktivní odpočinek a kulturně společenské využití historického prostředí co nejširším spektrem návštěvníků.

Činnost organizace byla v roce 2020 velmi zasažena a omezena epidemií koronaviru a s ní souvisejícími vládními opatřeními. Provoz hradu byl po většinu roku omezen nebo hrad musel být pro veřejnost úplně uzavřen. V roce 2020 byl hrad Svojanov otevřen od 29. února do 8. března (pouze o víkendech), od 12. května do 11. října (z toho v období 12. května – 25. května pouze venkovní areál) a od 5. do 13. prosince (pouze o víkendech). V těchto dnech si prostory hradu prohlédlo celkem 54 653 návštěvníků, což je o 28 821 osob méně než v roce předchozím. Nepříznivým faktorem pro vývoj návštěvnosti hradu byla též absence zájezdů a školních výletů. Díky dokončení rozsáhlé rekonstrukce velké části areálu hradu a díky intenzivní propagaci hradu ze strany příspěvkové organizace byla i přes nepříznivé okolnosti zejména letní sezóna velmi silná a mnohdy i přes absenci kulturních programů byla denní návštěvnost hradu rekordní. Bohužel však ztrátu z uzavření během jarních a podzimních měsíců se ani přesto nepodařilo dorovnat.

I přes protiepidemická opatření byl hrad v roce 2020 místem pro konání několika svatebních obřadů. Kulturní akce musely být omezeny nebo upraveny v souladu s vládními nařízeními. Některé tradiční akce neproběhly vůbec, některé za pozměněného programu.

Ve dnech 27. – 28. června proběhla první kulturní akce – Královské prohlídky. Tato akce nahradila tradiční Královské slavnosti a návštěvníci se během prohlídky formou hraných scén dozvěděli spoustu informací o životech nejvýznamnějších osobností z dějin hradu – Přemysla Otakara II., Závěše z Falkenštejna a jejich ženy Kunhuty Uherské.

Mediální ohlas tradičně vyvolaly řezbářské dny, kdy skupina řezbářů předváděla svou práci na nádvoří hradu. V roce 2020 řezbáři dokončili třetí pohyblivý obraz. Ten představuje náměstí v Poličce s barokní radnicí, morovým sloupem, hradbami a domky v uličce Na bídě. Na náměstí se odehrává dobový jarmark a návštěvníci si mohou sami pomocí důmyslných mechanismů postavy rozpohybovat. Obraz je trvale vystaven v domě zbrojnošů.

Ve dnech 24. – 26. července probíhaly v hradní mučírně Dny práva útrpného, které formou hrané scény představovaly ukázky výslechů v dobách středověku.

V sobotu 1. srpna se konala tradiční Divadelní pouť. Vzhledem k omezením v počtu diváků byl redukován i program. Denní vystoupení tvořily vesměs pohádková představení v podání Evy Hruškové, Zdeňka Rohlíčka a Jana Přeučila, podvečerní program pak Hradní (z)povídání s Naďou Konvalinkovou a Patrikem Rozehnalem. Vyvrcholením programu bylo večerní vystoupení Bláznovy zápisky ve fenomenálním podání Jana Přeučila.

O víkendu 15. – 16. srpna proběhla akce Pohádkový Svojanov, která nahradila jinak v tomto termínu obvyklou Třicetiletou válku na Svojanově. Při prohlídkách hradu návštěvníci viděli také scény z našich neznámějších národních pohádek.

Trochu jiný program byl pro návštěvníky připraven v sobotu 29. srpna, kdy se v areálu hradu sešli majitelé a příznivci automobilů zn. Moskvíč, aby si prohlédli zde vystavené vozy.

Ve dnech 8. – 13. prosince se konaly Adventní prohlídky hradu s dobovou vánoční výzdobou a povídáním o adventních a vánočních zvycích. V roce 2020 se bohužel tyto prohlídky musely obejít bez doprovodného programu.

V roce 2020 byla poprvé v plném rozsahu otevřena galerie v bývalých konírnách v areálu hradu. V období od června do konce září zde probíhala výstava Drákula a ti druzí. Populárně naučná výstava představovala skutečné historické osobnosti od středověku až po 19. století, jejichž osudy byly spjaty s krvavými událostmi. Výstavu si přijelo prohlédnout 1 755 osob.

Díky úspěchům při získávání finančních prostředků z dotačních fondů a díky příspěvkům města Poličky se podařilo realizovat řadu oprav v rámci celkové obnovy hradu. Na mnoha pracích se finančně podílela i příspěvková organizace Hrad Svojanov, která tak použila zejména tržby ze vstupného.

V jarních měsících byla realizována akce Oprava povrchu parkoviště v areálu předhradí hradu Svojanov. Povrch parkoviště do té doby tvořil jíl a štěrk. Byl nekomfortní, často blátivý a poničený četnými výmoly. Nově byl povrch srovnán, odvodněn a odkanalizován a závěrem na něj byla položena žulová dlažba pocházející z ulic centra města Poličky. Tato akce byla velmi pozitivně hodnocena ze strany motorizovaných návštěvníků i ze strany hostů sousední odpočinkové zóny, ve které došlo ke značnému snížení prašnosti. Díky užití historické dlažby působí plocha parkoviště autentickým dojmem.

Následně byla realizována třetí etapa obnovy historických koníren v budovách předhradí. Obnovený hlavní sál nyní slouží jako galerie barokních plastik z Mariánského sloupu v Poličce. V současné době jsou v sále instalovány 4 originální sochy Jiřího Františka Pacáka z let 1727 – 1731. Proměna sálu oproti původnímu stavu je obrovská. V rámci oprav byly provedeny nové inženýrské sítě, došlo k zajištění statiky, byly renovovány dlažby a obnoveny omítky. Podařilo se zachovat i spoustu artefaktů původního využití prostor, jimž dominují například pískovcové žlaby po obvodu sálu. Touto akcí byla dokončena mnoholetá obnova bývalých koníren a jejich proměna ve výstavní prostory.

Současně došlo k obnově havarijního úseku východní hradby spojující předhradí s vlastním hradem. Jedná se o úsek pod odpočinkovou zónou. Hradba v těchto místech již částečně podlehla destrukci, další části hrozily zřícením. Dle návrhu statika a podle dobových vyobrazení byla postavena nová hradba z lomového kamene, na vrcholu korunovaná dekorativním dřevěným plotem. Realizací této akce došlo k završení mnoholeté obnovy hradeb mezi předhradím a hradem. Současně byl v prostorách příkopu postaven nový příbytek pro zde žijící daňky a ovce.

Udržovací práce, byť v omezené míře, probíhaly v průběhu roku v rámci celého areálu hradu. Novou malířskou dekorací získala hala v 1. patře empírového paláce, jejíž stěny byly dekorovány v několika tónech šedé barvy a na stropě byla provedena iluzivní malířská výzdoba, inspirovaná nástropními malbami sousedních pokojů.

Dne 29. června 2020 došlo vlivem intenzivních a dlouhotrvajících dešťů a s tím souvisejícího podmáčení k sesutí části západního hradebního obvodu vnějšího opevnění. Poškozen byl úsek mezi západní a jižní baštou. Hradba, která slouží zároveň jako opěrná zeď terénu hradních parkánů, se sesula v plné výši, od úrovně terénu až po základ. Prostor západního parkánu byl pro veřejnost uzavřen. Protože hrozilo sesutí dalších částí zdiva, muselo dojít k odtěžení terénu, aby bylo zdivo odlehčeno. Událost vyvolala velký zájem veřejnosti i médií. Reportáže o sesuvu natočily televize Nova, Prima i Česká televize. Informace se objevily na všech radiostanicích, v denním tisku i na internetových serverech. Negativní událost tak paradoxně přispěla ke zvýšení návštěvnosti hradu v letních měsících. Oprava hradby proběhla až v podzimních měsících po zpracování projektové dokumentace a získání finančních prostředků. Nově vystavěný úsek hradeb je opatřen důkladným systémem

odvodnění, který by měl pojmout srážkovou vodu i z okolních partií vnějšího opevnění.

Vzhledem o omezeným podmínkám trvajícím v podstatě po celý rok byla zejména v letních měsících věnována zvýšená pozornost i propagaci hradu. Mimo jiné se hrad objevil v pořadu Snídaně s Novou, v němž spolu s Pardubickým zámkem reprezentoval památky Pardubického kraje. Česká televize na Svojanově natáčela záběry do dokumentárního cyklu „Krajinou příběhů českých hradů známých i neznámých.“

Vzájemná spolupráce s ostatními příspěvkovými organizacemi města Poličky

Příspěvková organizace Hrad Svojanov v roce 2020 spolupracovala zejména s Městským muzeem a galerií Polička a s organizací Tylův dům. Spolupráce s Městským muzeem a galerií Polička spočívá především v dlouhodobé zápůjčce souboru historického nábytku, který je instalován v prostorách expozic hradního paláce a souboru historických klasicistních dveří a vrat, umístěného v sále domu zbrojnošů. Naopak organizace Hrad Svojanov poskytuje muzeu prostory k deponování souboru méně hodnotných historických dveří. Obě organizace spolupracují také v oblasti propagace. S organizací Tylův dům probíhá spolupráce na úrovni vzájemné propagace.

Mimořádné a jednorázové úkoly či problémové oblasti plněné v daném roce organizací

V roce 2020 byla největší problémovou oblastí epidemie koronaviru, která ve velké míře omezovala nebo dokonce znemožňovala provoz hradu. Velkou část roku musel být hrad vzhledem k vládním nařízením uzavřen. Proto bylo velmi obtížné vydělat finanční prostředky potřebné na provoz a údržbu hradu. Státní kompenzaci získaly pouze státní objekty ve správě Národního památkového ústavu. Objekty soukromé a municipální žádou podporu během roku 2020 neobdržely.

Vzhledem k situaci s epidemií koronaviru byly omezeny nebo úplně zrušeny dotační programy Pardubického kraje. Z tohoto důvodu muselo být přerušeno restaurování nástropních maleb v pokojích prvního patra empírového paláce. Nemohla být také vůbec realizována plánovaná akce Obnova zázemí pro pořádání kulturních akcí v areálu hradu Svojanov, spočívající v úpravě prostor hlavního nádvoří a pořízení nového pódia.

Jednorázovým úkolem bylo získání finančních prostředků na záchranu a obnovu západní hradby vnějšího opevnění hradu. Nenadálá událost sesuvu hradby přišla v roce, kdy organizace měla nejvíce omezený přísun finančních prostředků. Situaci se nakonec podařilo vyřešit zejména díky mimořádným dotacím Ministerstva kultury ČR ve výši 1 200 000,- Kč a Pardubického kraje ve výši 300 000,- Kč. Na obnovu hradby byla vyhlášena veřejná sbírka, na níž lidé přispěli částkou 130 000,- Kč. K úspěšnému dokončení nové hradby došlo ke konci listopadu 2020.

Zároveň se v roce 2020 podařilo úspěšně završit dva dlouhodobé úkoly, a to opravu prostor bývalých koníren a jejich přeměnu na hradní galerii, a opravu hradeb spojujících předhradí s hradem. Obě akce výrazně přispěly ke zvýšení atraktivity zejména prostor areálu předhradí.

Do jisté míry se podařilo vyřešit i další problémovou oblast provozně technického charakteru, kterou byla příjezdová komunikace ke hradu. Příjezdová komunikace je vlastnictvím městyse Svojanova. Dlouhá léta byla v havarijním stavu. Bezpečnostní ohrazení směrem do stráně bylo nefunkční a z podstatné části spadené. V roce 2019 došlo k obrovské změně, kdy nákladem města Poličky byla osazena nová svodidla po celé délce silnice. Díky tomu došlo k částečnému zajištění komunikace, která se pomalu sezouvala terénem dolů. Zejména ale došlo k zajištění bezpečnosti pojiždějících návštěvníků. V současné době zbývá zajistit opravu asfaltového povrchu, který nyní vykazuje četné výmoly a trhliny. Nově v zimním období probíhá i pečlivá zimní údržba komunikace ze strany městyse Svojanova.

Úkolem následných let bude statické zajištění hradeb vnitřního hradu a hradeb nad zahradou. Tyto hradby vykazují četné stále se zvětšující praskliny a vypoulení zdiva. V roce 2020 byl vypracován návrh na zajištění hradeb a došlo také k provizornímu zajištění nejohroženějších úseků. Na realizaci akce záchrany a obnovy byla podána žádost o dotaci na Ministerstvo kultury ČR.

Výsledky všech provedených kontrol v organizaci a případná opatření k nápravě

V organizaci je zaveden vnitřní kontrolní systém ve smyslu zákona č. 320/2001 Sb. o finanční kontrole ve veřejné správě, v platném znění. K nakládání s prostředky organizace je odpovědný ředitel organizace jako příkazce operací. Za správu rozpočtu organizace je odpovědný účetní organizace jako správce rozpočtu. Za vedení účetnictví organizace je odpovědný účetní organizace jako hlavní účetní.

Dne 21. srpna proběhla v pokladně hradu kontrola České obchodní inspekce. Předmětem kontroly bylo dodržování zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. Kontrola byla zahájena provedením kontrolního

nákupu, poté se inspektorka České obchodní inspekce prokázala služebním průkazem. Na kontrolní nákup byly vydány prodávajícím daňové doklady, které splňovaly všechny náležitosti. Proběhla kontrola seznámení spotřebitele s cenou a kontrola správnosti účtování. Kontrolou nebyla zjištěna žádná pochybení.

Získané granty, případně jiné aktivně zajištěné příjmy organizace

V roce 2020 byly získány granty či jiné příspěvky na obnovu jednotlivých částí hradu a na pořádání kulturních akcí.

Hrad Svojanov byl opět zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví Ministerstva kultury ČR. Z tohoto programu obdržel zřizovatel dotaci ve výši 700 000,- Kč na celkovou obnovu východní části severního křídla bývalé konírny hradu. Z rezervního fondu téhož programu hrad získal i 1 200 000,- Kč na záchranu a obnovu poškozené západní hradby vnějšího opevnění.

Od Pardubického kraje byly získány následující granty:

Grant z rozpočtu Příspěvky a záštity kanceláře hejtmána na realizaci pěti kulturních akcí na hradě Svojanov v roce 2020 ve výši 25 000,- Kč.

Grant z Podprogramu 4 – Podpora subjektů činných v oblasti kultury a památkové péče v Pardubickém kraji na rok 2020 ve výši 300 000,- Kč na odstranění následků havárie západní hradby vnějšího opevnění hradu Svojanov.

Zhodnocení návštěvnosti či jiného ukazatele dle charakteru činnosti meziročně (nejméně tři roky zpětně)

Návštěvnost hradu Svojanova byla v roce 2020 výrazně nižší než v předchozích letech. Stejný trend se projevil i v počtu ubytovaných hostů v hradním penzionu. Přesto ale byl počet ubytovaných hostů vyšší než v roce 2018. Nejzásadnější byl pokles počtu svatebních obřadů, kde zájem byl nízký i v otevřených měsících, zejména vzhledem k vládnímu omezení počtu zúčastněných osob. Prostory hradu si prohlédlo 54 653 návštěvníků. V areálu hradu proběhlo 8 svatebních obřadů. V penzionu bylo ubytováno 2 594 osob.

Rok	Počet návštěvníků
2018	60 004
2019	83 474
2020	54 653
Rok	Počet ubytovaných osob
2018	1 667
2019	4 646
2020	2 594
Rok	Počet svatebních obřadů
2018	27
2019	27
2020	8

Zhodnocení úsporných opatření přijatých k udržení vyrovnaného hospodaření organizace

Vzhledem k vládním nařízením, kdy po většinu roku byl provoz hradu výrazně omezen nebo dokonce úplně zakázán, a vzhledem k tomu, že stát nestátním památkovým objektům za tato omezení neposkytl žádné kompenzace, se celý rok nesl v duchu výrazných úspor. Velké úspory byly činěny jak v oblasti personální (zejména u osob pracujících na DPP a DPČ), tak i v oblasti oprav a údržby objektu. Ukázalo se to jako velmi prozíravé, protože konečný propad tržeb oproti předchozímu roku činil bezmála 2 600 000,- Kč. Nutno ovšem podotknout, že tento systém úspor není dlouhodobě udržitelný. Zejména nedostatečné udržovací práce se projeví velmi brzy ve zhoršujícím se stavu objektu. Přes tuto zcela zásadní problematiku však bylo velkým úspěchem vedení organizace, že se podařilo udržet rozpočet vyrovnaný.

Hrad Svojanov i přes všechna opatření řešil některé větší stavební zásahy vlastními finančními zdroji. Za všechny uvedme především opravu havarijního úseku východní hradby mezi předhradím a hradem, úseku pod odpočinkovou zónou. Nedostatek financí pomohla zmírnit i vyhlášená sbírka na záchranu havárií poškozeného hradebního úseku. Naopak odloženo muselo být restaurování nástropních maleb

i opravy omítek v pokojích empírového paláce, opravy oken a fasád vstupní budovy hradu a spousta dalších plánovaných a potřebných akcí. Ty bude nezbytně nutné realizovat v co možná nejbližší době.

Plány a vize organizace na budoucí období a návrh na jejich realizace

Pro rok 2021 jsou připravovány nebo již podány žádosti o dotace na další akce. Pardubický kraj bude požádán o poskytnutí grantů na podporu Divadelní pouti 2020, na realizaci III. etapy restaurování nástropních maleb v pokojích prvního patra empírového paláce a na opravu a dostavbu kamenné zídky pod pódiem na hlavním nádvoří hradu včetně pořízení nového pódia. Na Ministerstvu kultury České republiky je podána žádost o dotaci z Programu záchrany architektonického dědictví na realizaci zajištění statiky zdiva renesančního paláce, hradeb vnitřního hradu a zídek gotické zahrady, což bude také prioritní a nejrozsáhlejší akce stavební obnovy roku 2021.

Ve vlastní režii organizace plánuje opravu prostor bytové jednotky v budově čp. 46 v areálu předhradí. Jednotka se uvolnila ke konci roku 2020. Většina prostor je ve značně nevyhovujícím stavu. Po provedení nutných oprav bude byt adaptován na apartmán, který bude sloužit k rodinné rekreaci.

Úkolem příštích let zůstává také zajištění financování obnovy hradní zahrady, která je jednou z nejatraktivnějších částí hradu, ale jejíž podoba je značně poplatná době 80. let 20. století. Historickou rehabilitací by i zahrada mnohem lépe zapadala do obnoveného prostředí hradu. Stále více se jeví jako důležité i vybudování večerního osvětlení v těchto prostorách a vybudování systému zavlažování záhonů.

Připravovaný program na rok 2021:

Pokud to vládní opatření umožní, hrad by měl být veřejnosti zpřístupněn od 6. března do 12. prosince. Souběžně bude otevřena galerie barokních plastik v bývalých konírnách. V sousedním výstavním sále bude v období červen – září probíhat výstava Život v secesi.

Kulturní program je sice plánován, ale bude podřízen aktuálním vládním nařízením. Jako vrcholná akce sezóny je plánována Oslava 111 let od zakoupení hradu městem Poličkou. Původně byla plánována na rok 2020 (Oslava 110 let), z důvodu epidemie však nemohla být konána. V současné době jsou naplánovány následující kulturní akce:

Hradní jarmark ve dnech 1. – 2. května: Tradiční jarmark s dobovými řemesly. Doprovodný program na horním nádvoří.

Svojanov patří dětem v průběhu měsíce června: Speciální prohlídky pro školní a školkové výlety.

Pohádkový Svojanov ve dnech 5. – 6. června: prohlídky oživené příběhy podle našich národních pohádek.

Královské slavnosti ve dnech 26. – 27. června: Akce určená zejména rodinám s dětmi. Formou tradičních hradních slavností budou probíhat představení kejklířů, ukázky historických tanců a historického šermu. Nedílnou součástí je příjezd družiny krále Přemysla Otakara II. a královny Kunhuty na hrad.

Řezbářské dny na Svojanově ve dnech 11. – 17. července: Řezbáři budou v rámci této akce vytvářet pohyblivý obraz s náměty z českých pohádek.

Dny dobové kuchyně ve dnech 17. – 18. července: příprava a ochutnávky pokrmů z období středověku.

Dny útrpného práva ve dnech 22. – 25. července: Mistr kat předvede své řemeslo v hradní mučírně.

Divadelní pouť ve dnech 7. – 8. srpna: Divadelní pouť je tradiční akcí, která se každoročně pořádá v historickém prostředí hradu Svojanova. V roce 2021 se bude jednat již o 31. ročník. Smyslem akce je předvést co nejširší veřejnosti umělecké aktivity rozmanitého spektra zúčastněných umělců a uměleckých souborů a přispět k zachování tradic divadelní kultury. Po oba víkendové dny budou probíhat vystoupení divadelních souborů na horním nádvoří hradu. Přípravuje se i večerní program. V prostorách hradního areálu vznikne rovněž stylové tržiště s ukázkami řemesel a výtvarnými dílnami pro děti.

Třicetiletá válka na Svojanově ve dnech 28. – 29. srpna: Jednotlivá vystoupení několika skupin věnujících se tomuto období, hromadná bitva, dobývání hradu, celodenní oživení hradu, volné potyčky...

Oslava 111 let od zakoupení hradu městem Poličkou ve dnech 11. – 12. září: Program akce připomene období 2. poloviny 19. – počátek 20. století. Dobová móda, tance, divadlo, hudba a vojsko.

Dny dobové kuchyně ve dnech 2. – 3. října: Příprava a ochutnávky pokrmů typických pro 18. a 19. století.

Svojanovské stíny ve dnech 29. - 30. října: Noční prohlídky hradu s vyprávěním o tajemných příbězích, které se zde v minulosti odehrály.

Královský advent na Svojanově ve dnech 27. listopadu - 12. prosince: Divadelní představení v domě zbrojnošů. Adventní koncert v domě zbrojnošů. Příprava a ochutnávky dobových vánočních pokrmů v historické kuchyni hradu. Prohlídka hradu s tradiční vánoční výzdobou doplněné výkladem o starých adventních a vánočních zvycích.

Miloš Dempír, DiS.
Hrad Svojanov, příspěvková organizace města Poličky
Ředitel